ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Балабін В.В.
кандидат філологічних наук, професор,
Військовий інститут
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ЗАВДАННЯ ТЕОРІЇ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

Аналіз наукових публікацій з військового перекладу за період із другої половини минулого століття по теперішній час свідчить, що серед спеціальних теорій перекладознавства відсутня науково-обґрунтована й формалізована теорія військового перекладу (ТВП). Попри наявність авторитетних праць Г. М. Стрелковського [1] і Л. Л. Нелюбіна [2], достатньої кількості накопичених наукових фактів, теоретичних суджень і гіпотез з проблематики військового перекладу (які, щоправда, присвячені переважно лексико-семантичним, термінологічним та лінгвопедагогічним аспектам), поза увагою дослідників залишаються фундаментальні засади ТВП.

І хоча виокремлення ТВП з її власними завданнями, предметом і об’єктом, методологією і методами дослідження є доведеним фактом, доцільність якого не викликає сумніву [3, с. 329], маємо констатувати, що переважна більшість одиниць поняттєво-категоріального апарата ТВП є термінологічно невизначеними. Наприклад, на матеріалі військових текстів Г. М. Стрелковський досліджує проблематику, переважно, загальної теорії перекладу і не надає наукового визначення жодній метамовній одиниці категорійного апарата ТВП [4, с. 103]. Так само, Тлумачний перекладознавчий словник Л. Л. Нєлюбіна містить всього шість понять з проблематики ТВП (*військовий переклад* [2, с. 32], *лексичні особливості перекладу військових матеріалів* [2, с. 97], *особливості перекладу військових матеріалів* [2, с. 132-134], *стилістичні особливості перекладу військових матеріалів* [2, с. 212-213], *теорія*

військового перекладу [2, с. 220-221], *вимоги до військового перекладача* [2, с. 230-231]), проте, дефініцію має лише один термін – *військовий переклад* [2, с. 32].

ТВП повинна базуватися на наукознавчих, мовознавчих і перекладознавчих засадах, відповідати методологічним і кваліфікаційним критеріям наукознавства, мати власний об'єкт, предмет і завдання дослідження, теоретичні моделі, поняттєво-категоріальний апарат [4, с. 102]. Об'єктом ТВП є сфера лінгвістичного забезпечення військ, ядром якої слугує перекладацьке супроводження, а предметом – створення абстрактних теоретичних (текстових, знакових, графічних, вербальних) моделей перекладацького супроводження в системі лінгвістичного забезпечення військ [4, с. 104].

Постійним надзавданням, дезидератом ТВП має бути побудова теоретичної (концептуально-функціональної) моделі військового перекладу як системи узагальненого знання про об'єкт у синергії із перекладознавством, воєнною наукою, іншими суміжними й інтегрованими науками (лексикологією, термінознавством, лексикографією, лінгвокраїнознавством, лінгвопедагогікою, психолінгвістикою тощо), що розкриває суттєві зв'язки і закономірності об'єкта в концептуальних поняттях, термінах, визначеннях, абстрактних судженнях, гіпотезах, аргументах, емпіричних даних, графічних схемах та узагальнених висновках.

Сформулюємо основні завдання ТВП як спеціальної теорії перекладознавства:

1. Визначення фундаментальних наукознавчих засад ТВП (загальнонаукових, філолого-мовознавчих, перекладознавчих, міждисциплінарних).
2. Уточнення ролі й місця ТВП в системі перекладознавчої науки.
3. Дослідження міждисциплінарного характеру ТВП.
4. Дослідження, формулювання й унормування основних кваліфікаційних ознак ТВП (об'єкт, предмет, часткові завдання, одиниці поняттєво-категоріального апарата).
5. Дослідження жанрово-стилістичної та функціонально-прагматичної специфіки військового перекладу.

6. Узагальнення, систематизація й типологізація методологічних основ військового перекладу (стратегії, тактики, технології операційної діяльності військового перекладача).

7. Визначення лексико-семантичної та структурно-синтаксичної проблематики військового перекладу.

8. Визначення змісту й структури професійної компетентності військового перекладача.

9. Дослідження змісту й структури системи лінгвістичного забезпечення військ (ЛЗВ).

10. Розкриття функцій та завдань службової діяльності військового перекладача.

11. Формулювання вимог до професійної культури та етикету військового перекладача.

12. Дослідження психолінгвістичних та психофізіологічних аспектів професійної діяльності військового перекладача.

13. Дослідження специфіки лінгвістичного забезпечення військ та досвіду перекладацького супроводження в інших країнах.

14. Систематизування (визначення, уточнення, упорядкування та унормування) термінів і дефініцій поняттєво-категоріального апарата ТВП, укладання відповідного глосарія.

Список використаних джерел:

1. Стрелковский Г.М. Теория и практика военного перевода: Немецкий язык. – М.: Воениздат, 1979. – 272 с.

2. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. – 5-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2008. – 320 с.

3. Янчук С.Я. Теорія військового перекладу в Україні: стан, проблеми, перспективи // Мовні і концептуальні картини світу. – 2013. – Вип. 43(4). – С. 328-335.

4. Балабін В.В. Онтологічна сутність теорії військового перекладу // Тези доповідей XII Міжнародної науково-практичної конференції «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К.: ВІКНУ, 2016. – С. 102-105.